

Királyok mérgezési esetei a középkori Magyarországon

A középkor világába mindig is beletartoztak a mérgezések, a rejtélyes halálesetek. A közvélekedésben teljes mértékben megtalálható ez az elképzelés, így azután talán nem felesleges megvizsgálnunk a magyar királyok rejtélyesebb halál-eseteit. Leginkább Zolnay László jól ismert felfogása volt idáig a mérvadó ez ügyben, aki szerint a mérgezések „öshazája” Itália lehetett, és Magyarországon nem volt jellemző ez a stílus, csupán két királyunk halálánál bukkant fel a mérgezés gyanúja, így III. András (1290–1301) és I. Mátyás (1458–1490) esetében.¹ Ezzel tökéletesen ellentétes gondolkodású Grandpierre K. Endre, aki szerint szinte kivétel nélkül mindegyik középkori királyunk erőszakos halált halt, és többségük orgyilkos vagy inkább méreg által.²

A két végletes felfogás között valahol középen lehet az igazság, aminek a végére lehet talán több esetben is járni, ehhez viszont látni kell az összes lehetséges királmérgezés történetét is. Jelen munkámban ezeket a jórészt korabeli 'pletykákat' igyekeztem összegyűjteni. A mérgezések története talán II. Lászlóval (1162–1163) kezdődik, bár konkrétumot nem tudunk haláláról, Makk Ferenc elképzelhetőnek tartja, hogy megmérgezték.³

1165 áprilisának elején a trónkövetelő IV. István Zimonyban tartózkodván bizonyosan mérgezés által hunyt el. A bizánci történetírók közül Kinnamos szó szerint így fogalmaz: „Az [IV.] Istvánnak szolgálatot tevő hunok [magyarok] közül egyeseket pénzzel megvesztegetve rábirták őket, hogy mérget keverjenek e férfi itálába.”⁴ Nikétas szerint másképpen zajlott a mérgezés: „[A magyarok] elhatározták, hogy a gyűlölt Istvánt csellel teszik el láb alól. Erre a célra a méregivást tartották a legjobbnak, mint az emberi élet mindig kéznél levő elaltatója. Mikor találtak vállalkozót, Istvánnak valami Tamás nevű szolgáját, megállapították a bért. Ez páratlanul

¹ ZOLNAY LÁSZLÓ: Kincses Magyarország. Budapest 1978. (továbbiakban: ZOLNAY 1978.) 329–330.

² GRANDPIERRE K. ENDRE: Magyarok titkos története. Királygyilkosságok: hogyan haltak meg a magyar királyok? Budapest 1991. (továbbiakban: GRANDPIERRE 1991.) A szerző számtalan mérgezését vélelmező elméletére itt nem térhetek ki, csupán a közismertebb, 'bizonyosabb' királmérgezésekkel foglalkozhatok, mint alább kiderül.

³ MAKK FERENC: A tizenkettedik század története. Budapest 2000. (továbbiakban: MAKK 2000.) 128. Állítólag őt is megelözte II. Géza (1141–1162), ld. MAGYARY-KOSSA GYULA: Magyar orvosi emlékek. III. Budapest 1931. (továbbiakban: MAGYARY-KOSSA 1931.) 21–22. Utána lehetséges, hogy III. István (1162–1172) következett, mindkettejüket a görög császár veszejtette el. Ld. KATONA GÉZA – KERTÉSZ IMRE: A bűn nyomában. Budapest 1979. (továbbiakban: KATONA – KERTÉSZ 1979.) 287. Grandpierre szerint természetesen mindőjükkel bizánci méreg végzett. Ld. GRANDPIERRE 1991. 97–116.; BARADLAI JÁNOS – BÁRSONY ELEMÉR: A magyarországi gyógyszerészet története. I. Budapest 1930. 143. II. Gézát és III. Istvánt bizánci méreggel ölték meg. A szerzők szerint ekkoriban „légymérreggel” (arzenitrioxid) vagy néha afrikai nyílméreggel ölték, melyet a velencei gályák már a X. században importáltak köszvény elleni szerként.

⁴ MORAVCSIK GYULA: Az Árpád-kori magyar történet bizánci forrásai. Budapest 1984. (továbbiakban: MORAVCSIK 1984.) 228. Ioannes Kinnamos krónikája.

*leleményes volt, ha emberélet kioltásáról volt szó, s így, miután a kezét gonosz nyereszkedés szolgálatára adta, magától is kitalált egy újabb módszert, mellyel Istvánt gyorsabban lehet a pokolba juttatni. Amikor ugyanis eret vágtak Istvánon, a vágás kötését méreggel kente be. Ez azután az egész testet átjárva és átítatva a legfontosabb testrészeket áthatotta, és a férfit életének véget vetett.*⁵

1172. március 4-én, nagyon fiatalon, 25 éves korában hunyt el III. István. Lübecki Arnold, aki ekkor éppen Esztergomban tartózkodott, krónikájában úgy fogalmazott, hogy a szóbeszéd szerint a magyar király halálát mérgezés okozta, amely „*az országból kivetett testvére*” műve volt.⁶ A későbbi III. Béla királyunk (1172–1196) ekkor még Bizáncban Manuél császár tulajdonképpeni túsza volt, akit a császár megkedvelt, és egy ideig úgy tűnt, hogy ő követheti a trónon. 1172-re viszont egyértelművé vált a helyzet, miszerint Béla nem kerülhet soha a bizánci trónra. Emiatt figyelme a magyar viszonyok felé fordulhatott, ahol egy fiatal, tetterős király uralkodott. Feltételezhetjük, hogy Bélának nem volt más választása, mint a méreg, ha valaha is uralkodni akart. Tény, hogy Magyarországon sem volt nagyobb tömegbázisa, mint Bizáncban, viszont a görög katonaság és pénz ezúttal mögé állhatott, és így is történt. III. István hirtelen, fiatalon meghalt, Bélát pedig Manuél császár erős bizánci katonasággal helyezte a magyar trónra.⁷ Bár II. (Vak) Béla leszármazottai közül mind II. Géza, mind II. László, mind pedig IV. István kora harmincas éveiben halt meg, közülük mégis csak IV. István halálát írhatjuk bizonyosan a méreg számlájára. III. István csupán kb. 25 éves korában távozott el, egyetlen forrás alapján mégsem tarthatjuk bizonyítottnak méreggel siettetett halálát (bár valószínűsíthetjük).

Ugyanakkor lehetséges, hogy a III. Istvánt esetleg megmérgező III. Béla királyunk lehetséges, hogy szintén méreg áldozata lett: „... *A húsvét előtti csütörtökön meghal Béla, Magyarország királya; bizonyos Kalán püspök ellen az a gyamú támadt, hogy ő itatta meg méreggel.*”⁸

Hogy Kalán pécsi püspöknek mi oka lehetett volna erre? Talán az, hogy 1193–94-ben Horvátország és Dalmácia kormányzója lett, és idővel érzékenyen érintette, hogy elmozdította Béla őt innen. Bár a püspök kora képzett egyházi férfia

⁵ MORAVCSIK 1984. 276.; MAKK 2000. 141.

⁶ MAKK FERENC: III. Béla és Bizánc. In: *Századok* 1982. 33.; ALBINUS GOMBOS: *Catalogus fontium historiae Hungaricae*. I. Budapest 1936. 303.; VÉG GÁBOR: *Magyarország királyai és királynői*. Budapest 2001. (továbbiakban: VÉG 2001.) 43.

⁷ MAKK 2000. 153–157. III. Béla 1165-től egészen 1169-ig a Komnénosok trónjának örököse volt, míg meg nem született Manuél császár fia, akit 1171-ben társascsászárrá is koronáztak. Ettől kezdve Béla elvesztett lett a bizánci udvarban. Külhönként esélye sem maradt a bizánci trónra.

⁸ KRISTÓ GYULA – MAKK FERENC (szerk., vál., ford., jegyz.): III. Béla emlékezete. Budapest 1981. 112. Az idézet a *Chronica Albrici monachi Trium Fontium*-ból való, helye: *Monumenta Germaniae Historiae, Scriptores XXIII*. Hannover 1874. 873.; MAGYARY-KOSSA 1931. 23.; Tudni vélik (hivatkozás nélkül), hogy szentostyával mérgezte meg a királyt. PAULER GYULA: *A magyar nemzet története az Árpád-házi királyok alatt*. Budapest 1899. II. 12.; HORVÁTH JÁNOS: *Calanus püspök és a Vita Attilae*. Budapest 1941. 13.; WENZEL GUSZTÁV: *Árpád-kori új okmánytár*. III/1. 41.

volt, mégis a pápának kellett felmentenie őt egy fajtalansági vád alól,⁹ tehát igencsak világi módon élhetett, ezért nem lehetetlen mérgezéssel is gyanúsítanunk őt. Persze ahhoz talán III. Béla maradványait kellene még egyszer megvizsgálni, hogy a mérgezés (vagy az ellenkezője) bebizonyosodhasson.¹⁰ Mindenesetre volt indok, illetve az elkövető lelkialkata elképzelhetővé teheti a mérgezés tényét.

Nem éppen közismert az az adatunk, ami II. András (1205–1235) állítólagos sikertelen megmérgezéséről adott hírt. A XIII. század első felében a bolognai egyetemen tanító Paulus Hungarus mester jogi fejtegetéseit gyakran korának közismert anekdotáival fűszerezte (hallgatói pedig lejegyezték ezeket is). Ilyen történet volt az, amelyik András király szentföldi hadjáratán egy mérgezési kísérletről szólt. Eszerint Libanon völgyeiben a király édes sziruppal kívánta szomját oltani, de gyanakodott az itatra és ezért éppen csak megízlelte. Ez volt a szerencséje, mert valóban megmérgezték volna, így csak súlyos betegségbe esett.¹¹

III. András 1301. január 14-én bekövetkezett halálánál elidőzve megállapíthatjuk, hogy bizonytalan a halál oka. Zsoldos Attilának igaza van abban, hogy egy negyvenes éveiben járó férfival a mérgen kívül többféle nyavalya is végezhetett, melyek közül mindegyik végzetes lehetett a középkorban, akár egy vakbélgyulladás is roppant fájdalommal járhatott és halálos volt akkoriban.¹² András király megmérgezésének regényes történetét egyébként Jókai Mór terjesztette el a magyar köztudatban.¹³

⁹ KRISTÓ GYULA (főszerk.): Korai Magyar Történelmi Lexikon. Kalán püspök (a szócikk szerzője MAKK FERENC) 312–313.; BÓNIS GYÖRGY: Szentszéki regeszták. I/1. Budapest 1997. 26. 1204. január 11., 27. 1206. július 7.; KARÁCSONYI JÁNOS: A pusztaszeri monostor kegyurai. Értekezések a történelmi tudományok köréből 1897. 14.; BEKE MARGIT (szerk.): Esztergomi érsekek 1001–2003. Budapest 2003. 83–87.

¹⁰ A feltételezett csontmaradványokat még 1848. dec. 5-én megtalálták Székesfehérváron, majd többször is vizsgálták, legutóbb 1967-ben, de mérgezéssel kapcsolatban nem végeztek elemzéseket, így efelől továbbra sem láthatunk tisztán. Összefoglalóan ld. KISZELY ISTVÁN: Sírok, csontok, emberek. Budapest 1976. 223–226. Nem túl közismert, hogy III. Béla feltételezett maradványai mellékletében egy méreggyűrű is előkerült, bár önmagában ebből nem lehet következtetéseket levonnunk.; Legújabbban Tóth Endre vonja kétségbe, hogy a csontleletek III. Bélához tartoztak volna, de tanulmánya a kézirat leadásáig nem volt elérhető számomra.

¹¹ FEHÉR M. JENŐ: Magyar középkori inkvizíció. Budapest 1999. 58–59. Az 1970-es évektől diszkreditált domonkos-rendi történész 1950 után a Vatikánban is folytatott kutatásokat, úgy vélem, hogy könyvének ezen részeit fenntartásokkal elfogadhatjuk. Ettől függetlenül persze magának a történetnek a hitelessége akkor is vitatható, ha Fehér valóban rálelt ilyen forrásra. Még így is könnyen lehet, hogy csak egy alaptalan korabeli pletyka volt az egész.

¹² LENKEY ZOLTÁN – ZSOLDOS ATTILA: Szent István és III. András. Budapest 2003. 221.

¹³ JÓKAI MÓR: A magyar nemzet története regényes rajzokban. Budapest 1996. I. (továbbiakban: JÓKAI 1996.) 130. Szerinte a király betegesen félt a megmérgeztetéstől, mégis sikerült komornyikjának megölnie. A mesés történet úgy hangzik, hogy egy étkezéskor halat vágtak fel a király számára, és a kés egyik fele méreggel volt bekenve, így csak András pusztult el. Jókai forrása itt az ún. *Stájer rimes krónika*, Ottokar von Horneck költeménye (az 1320-as években íródott). A krónikában valóban ott vannak az összeesküvők és az érdekes mérgezés története is, de kicsit realisabban. Eszerint Velencéből hozatta a mérget Dominicus és Diometrius gróf, majd a király olasz komornyikját lefizették a mérgezés végrehajtására. Azt találták ki, hogy egy hosszú pengéjű kést ajándékoznak a királynak, amit étkezés közben a szolgáló kölcsönkér, és ekkor rákeni a mérget. András a kutyájával vacsorázott, amikor ez be is következett, rosszul kezdte érezni magát, mire a szolgáló a feltálat hal romlottságára fogta a rosszulletet,

Elvileg Miklós fia Demetert gyanúsították egyesek a mérgezés kivitelezésével, ugyanakkor tudjuk, hogy a főúr I. Károly következetes ellensége volt (az ún. szabad királyválasztók vezére), amíg 1312-ben a rozgonyi csatában ott nem maradt a csatatéren.¹⁴ Ettől függetlenül persze még eltehető András királyt láb alól. Részemről hitelesnek tartom a *Stájer rimés krónikát* magyar vonatkozásokban (Habsburg Ágnes és udvarának beszámolója alapján), ugyanakkor egyetlen – bár részletes, egykorú – forrás még kevés ahhoz, hogy bárkit III. András megmérgezésével vádoljunk.

András halálának esetében el lehet azon is gondolkodnunk, hogy az Itáliából érkező, fiatal Károly Róbert, mint trónkövetelő 1300 augusztusában szállt partra Spalatóban (ma Split – Horvátország), októberben pedig már Zágrábban volt. Nem sokkal később mintegy 'varázsütésre' a koronázott király is meghalt, lehet hogy mérgezéstől.¹⁵

Katona Géza és Kertész Imre szerint Nagy Lajos királyunkkal szintén velencei mérgezés történt. Két nápolyi bosszúhadjárata és 1378-as Velence ellen lefolytatott sikeres hadjárata miatt ugyanis Velence urai meggyűlöltek, és el akarták tenni láb alól. Az irányító tanácsban javaslatot terjesztettek elő megmérgezésére. Juliani Baldachini velencei nemes 12.000 aranyért és egy várkastélyért vállalkozott is a merénylet végrehajtására.¹⁶ Arról végül nem tudunk, hogy Lajos 1382-es halála mérgezés vagy a természet műve volt-e? A szerzőpáros ugyanakkor azt is tudni véli, hogy a korabeli velencei követeket nemcsak arannyal, hanem méreggel is ellátták uraik, hogy így vagy úgy, de sikerrel járjanak.¹⁷ Az már a történelem fintorai közé tartozik, hogy még az is lehetséges, miszerint Lajost és testvérét egyaránt olasz mérgező küldte a másvilágra, elvégre a Tarih-i Üngürüş szerint a nápolyi trónt elfoglaló Andrást

hogy minél tovább maradjon a mérgező a király szervezetében. Végül a király ágyának dőlt és meghalt. A történet szerint felesége, Habsburg Ágnes biztos volt benne, hogy férjét megmérgezték, és valószínűleg tarthatjuk, hogy tőle (vagy környezetéből) került a részletes elbeszélés a krónikába. Ottokars Österreichische Reimchronik. Teil II. Scriptores. Deutsche Chronik. Monumenta Germaniae Historiae (kiad. JOSEPH SEEMÜLLER). Hannover 1893. 1025–1030.; MAGYARY-KOSSA 1931. 47.

¹⁴ ZOLNAY 1978. 330.; WERTNER MÓR: Az Árpádok családi története. Nagybecskerek 1892. 571; III. András megmérgezéséről, mint tényről, magyar szerzőként először TIMON SÁMUEL írt *Imago antiqua Hungariae*. Kassa 1733. művében (II. 42.). Szerinte olasz születésű komornokját Domonkos és Demeter bérelte fel a mérgezésre. Wertner szerint a mérgezés ténye mellett szólhat, hogy András király halála előtt még adott ki oklevelet, tehát hirtelen halt meg. Ld. SZENTPÉTERY IMRE (BORSA IVÁN): Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke. II/4. Budapest 1987. 257–258., 43–40., 43–45. Buda, 1301. jan. 13. Ugyanakkor azt is el kell ismernünk, hogy András nevében még több hónappal a halála után is adtak ki okleveleket (ld. SZENTPÉTERY 1987. 259.), tehát ez mégsem jó érv.

¹⁵ DÜMMERTH DEZSŐ: Az Anjou-ház nyomában. Budapest 2003. 138–139.; VÉG 2001. 61.

¹⁶ JÓKAI 1996. I. 144.; KATONA – KERTÉSZ 1979. 286. A szerzőpáros tévedett, mert Baldachini nem mérgezni akart, hanem társaival az Isztrián járó királyt el akarta rabolni és Velencébe vinni, vagy ha nem sikerül, akkor megölni egy magányos sétája idején. Velence végül kiszolgáltatta jószándéka jeleként Baldachinit Lajosnak, aki állítólag szabadon engedte a bűnbánó, bátor nemest. PÓR ANTAL: Nagy Lajos 1326–1382. Budapest 1892. 307–308. Amennyiben a történész Pórnak hiszünk, úgy 1357 tájára kell datálnunk az eseményt, és valóban nem volt mérgező a tervekben. Nem tudjuk viszont, hogy milyen forrásra alapozta ezen kijelentését.

¹⁷ KATONA – KERTÉSZ 1979. 286.

méreggel ölte meg Johanna.¹⁸ Ezt a híradást maga Johanna királyné levele is megerősíti, amelyet Firenzébe küldött 1345. szeptember 22-én férje halálának leírásával.¹⁹ Mindezek ellenére viszont az összes többi forrásunk (pl. itáliai krónikák, Küküllei) mást állít, éspedig, hogy Andrást megfojtották.²⁰

A velencei ármány még egyszer biztosan magyar uralkodóra támadt. Itáliai oklevelek őrizték meg számunkra, hogy 1415. július 3-án egy ismeretlen jelentkező azt a bátor ajánlatot tette a velencei Tízek Tanácsának, hogy Zsigmond királyt négy hónapon belül méreg által elpusztítja.²¹ Még azt is felajánlotta, hogy a Zsigmondnak szánt méreg hatását bemutatja egy halálraítélten! A tett végrehajtásáért 35.000 dukát vérdíjat kért. Velence e szavakkal fogadta el az ajánlatot: „*Államunk javára szabad üdvhozó orvosságról gondoskodni és kioltani azok életét, akik kárunkra merészkednek cselekedni.*” A dologból végül nem lett semmi, az „üdvhozó orvosság” nem ért el Zsigmondig, ellenben a Signoria nem állt el szándékától, hiszen 1419. május 23-án Michaele Mudatio ajánlotta fel a Köztársaságnak, hogy Zsigmondot megöli. Ő Kréta szigetén egy évente 1000 aranyat jövedelmező birtokot kért 'csupán' ellentételezéseként, illetve a terv végrehajtásáig védelmet velencei területen. Velence városa pedig ezúttal Veronából kívánta beszerezni a szükséges mérget. A mérgezés terve (vagy maga a kivitelezés) azonban megint csak kútba esett. A városállam viszont még mindig nem mondott le Zsigmond megöletéséről. 1419 nagykarácsonyán ugyanis Piacenza város egyik prépostját bízták meg a velenceiek Zsigmond meg-

¹⁸ HAZAI GYÖRGY (ford.): Nagy Szülejmán udvari emberének magyar krónikája. A Tarih-i Ungurus és kritikája. Budapest 1996. 147. Forrásunk a XIV. század közepi eseményekkel kapcsolatban jócskán másodlagos forrásnak számít csupán. Meg kell jegyeznem, hogy a török szerző szerint Szent István utódát, Orseoló Pétert méreggel ölte meg I. András királyunk 1046-ban. A Képes krónika szerint az elfogásakor megvakított egykori király a fájdalomba halt bele. Ld. BOLLÓK JÁNOS (ford.): Képes krónika. Budapest 2004. 57. Nem tudhatjuk, hogy mi lehetett az igazság.

¹⁹ WENZEL GUSZTÁV: Magyar diplomáciai emlékek az Anjou-korból. II. Budapest 1875. 97–98. 1345. szept. 22. Aversa. Az oklevél híradása szerint András a hálószobájában nyugovóra tért, és a dajkája fedezte fel a halálát. A környezete méregre (szó szerint: potius crudelis) gyanakszik.

²⁰ Az eset legteljesebb összefoglalása a források felsorolásával: BELLÉR BÉLA: Magyarok Nápolyban. Budapest 1986. (továbbiakban: BELLÉR 1986.) 37–56. András megölésének tervéről állítólag anyja is tudott, de meggyőzték, hogy nem esik baja a fiúnak. Véleményem szerint gyanús, hogy ha olyan sok ember vett részt a gyilkosságban, mint ahogy azt a bőszerű olasz krónikák állítják, akkor hogyhogy nem tudódott ki idejekorán a gyilkossági terv, illetőleg hogyan lehetséges az, hogy a nyomozás valójában csak sötétben tapogatózást eredményezett, és feltehetően ártatlanokat végeztek ki sorra. Szintén érdekes, hogy az András halálával egykorú Villani János krónikája is kételkedve fogadta a megfojtás tényét, pedig a többi helyen boldogan közölte le mindenféle pletykát kétkedés nélkül. RÁCZ MIKLÓS (ford., jegyz.): A három Villani krónikája. Budapest 1909. 153. 12. könyv. Villani János így írt az esetről: „... ha ugyan igaz volt, amint nyilvános híre járta...” Mindenképpen gyanút keltő fogalmazás, úgy gondolom, hogy ezúttal van helye a mérgezés elméletének! Az mindenképpen biztos, hogy próbálkoztak mérgezéssel is, és szerintem végül ezzel érték célt. BELLÉR 1986. 38. Az ifjú herceg életét egy anyjától kapott amulett védte meg egy mérgezési kísérletnél.

²¹ KATONA – KERTÉSZ 1979. 286–287.; ZOLNAY 1978. 330–331.; MÁLYUSZ ELEMÉR: Zsigmond király uralma Magyarországon. Budapest 1984. 95–96.; ÓVÁRY LIPÓT: A M. Tud. Akadémia történelmi bizottságának oklevél másolatai. I. Budapest 1890. 90–91. (továbbiakban: ÓVÁRY 1890.); MAGYARY-KOSSA 1931. 79–80.

mérgezésével! Még 200 arany előleget is kapott érte, és egy ígéretet, hogy sokkal zsírosabb prépostság várja Velencében. Végül azonban úgy tűnik, hogy a próbálkozások eredménytelenek maradtak, hiába ajánlkozott Mudatio 1420-ban is,²² hiszen Zsigmond magas kort megérve hetvenévesen halt meg 1437-ben.

Zsigmond életében, 1412-ben kötött meg a lublói magyar-lengyel békeszerződés. Ennek egyik pontja az orgyilkosságról, mérgezésről is rendelkezik, eként: „... *veszedelmükre* [lengyel király, litván fejedelem – M. Sz.] *és meggyilkolásukra soha nem fogunk törni sem saját magunk, sem más vagy mások által, és az ilyet tenni szándékozókkal nem fogunk közösködni* [vagyis az orgyilkosokkal – M. Sz.]; *hanem inkább – képességünk szerint – mindkettejük életének és egészségének megőrzését fogjuk előmozdítani...*”²³

Talán árulkodó lehet, hogy addigra valószínűleg Zsigmond már túl volt egy mérgezési kísérleten, hiszen még 1404-ben állítólag cseh ellenfelei megkísérelték méreggel meggyilkolni Znojmo várának sikeres ostromakor. Ebben az évben legalábbis Korlátó várában osztrák orvosa kezelte mérgezés gyanújával a királyt. A kezelés során 24 óráig a lábánál felkötve fejjel lefelé lógatták, mellével egy vánkossra fektették, míg a méreg eltávozott gyomrából.²⁴

Nem szabad kihagynunk V. László (1452–1457) halálát sem. A királyt minden bizonnyal megmérgezték, de az erről szóló vélemények ellentmondásosak.²⁵ Ami

²² ZOLNAY 1978. 330–331.; ÓVÁRY 1890. 91–92. 1419. május 23-án Mudatio jelentkezett Zsigmond megmérgezésének tervével, majd május 30-án a város Veronából szerzett be mérget, a két eset minden bizonnyal összefüggött. 1419. dec. 24-én jelentkezett Zsigmond császár meggyilkolására egy piacenzai prépost. Őt is felfogadták, mert sejthető volt, hogy Mudatio nem járt sikerrel. 1420. január 24-én Mudatio küldetésének határideje 'hivatalosan' is lejárt, de sértetlenségének idejét meghosszabbították. Végül a folyamatos eredménytelenség miatt 1420. február 7-én a Tizek Tanácsa kétféle (ételbe és italba rakható) mérget készítettet Mudatónak egy vicenzai gyógyszerésszel Zsigmond megölésére céljából. Mudatio viszont csak a gyógyszerésszel együtt akarta véghezvinni tervét, de ez megnövelte volna a lebukás veszélyét, ezért a tanács végleg visszavonta határozatát. Zsigmond vélhetően megmenekült a velencei méregtől.

²³ KÖBLÖS JÓSEF – SÜTTŐ SZILÁRD – SZENDE KATALIN: Magyar békeszerződések. 1000–1526. Pápa, 2000. 165. A békeszerződés különböző pontjai kitértek az állam elleni támadásokra, a méltóságok elleni támadásokra (árulókat nem támogatják), egymás segítségére, és a fenti idézetünk az uralkodók testi épségének védelmét is kimondta, vagyis ez itt konkrétan az orgyilkosokra, méregkeverőkre vonatkozott, diplomáciai nyelven persze. A magyar és a lengyel békeszerződésekbe egyébként nem volt szokás ezt a kitétel befoglalni, ez egy kivételes eset. Nem tudjuk, hogy itt mi lehetett az előzménye ennek? Volt-e egyáltalán? Magyar vagy lengyel részről?

²⁴ MAGYARY-KOSSA 1931. 77.; JEDLICSKA PÁL: Kiskárpáti emlékek. II. Eger, 1891. 50.; Meg kell jegyeznünk, hogy az ostromban részt vett a 27 éves IV. Habsburg Albert herceg (1395–1404) is, aki viszont belehalt az esetleges mérgezésbe. Brigitte Hamann szerint vérhas betegséget kaptak el. BRIGITTE HAMANN: Habsburg lexikon. Budapest 1990. 36.; Zsigmond királynak kijutott a mérgezési kísérletekből, melyeket híres szerencsével megúszott, ennek eredményeképpen 1418-ban, Prágában felbukkant a *Magyar király vize*, melyet minden méreg ellen jónak („*Aqua regis Hungariae contra omne toxicum*”) tartottak, fő hatóanyaga a fecskéfű volt. MAGYARY-KOSSA 1931. 81.

²⁵ DRASKÓCZY ISTVÁN: A tizenötödik század története. Budapest 2000. 199. A szerző úgy gondolja, hogy V. László bubópestisben halt meg. DÜMMERTH DEZSŐ: A két Hunyadi. Budapest 1985. 132. A források (Bonfini) alapján inkább a mérgezés felé hajlik, ehhez csatlakozok én is, elvégre a bubópestisnek jól látható nyoma lett volna. Az internetes életrajzok ellenben egy 1985-ös vizsgálatra

minket érdekel, az Bonfini közlése a halál napjáról: „... [V. László] a fogadóteremben el nem mosolyodott, arca szomorú volt, amiből mindenki lappangó betegségre gyanakodott; ... visszatérve a lakosztályába az éjszaka ötödik órájában répát szolgáltak fel neki, amely Csehországban nagyon édes, ezt mohón felfalta, pálinkát ivott, ...”²⁶

Ezt követően pár órás agonizáció után kilehelte lelkét a fiatal király. Történt mindez 1457. november 22–23-án éjszaka, Prágában. Véleményem szerint, amennyiben Bonfinire alapozunk, nem lehet szó éppen bubópestisről, hiszen a királyt egyből karanténba zárták volna. Bonfini leírása alapján a király teuton orvosai bizonygatták is, hogy mérgezés tüneteit fedezték fel a testen, azonban ezt cseh földön nem merték még nyíltan hangoztatni, mert féltették életüket. Más pletykák szerint a királlyal mérget itattak, amiről tudtak előre az orvosai.²⁷ Nem bizonyítható persze a mérgezés, de a fiatal, 18 éves király esetében nem tartom valószínűnek a betegséget, mint halálokot. Szintén a mérgezés mellett szólhat az is, hogy mind Bonfini mind Thuróczy lehetségesnek tartja ezt a halálokot, ami a kor (mint pl. II. Pius pápa) véleményét megfelelően tükrözi.²⁸ Hozzájuk csatlakozik Ransanus is, aki szerint szintén méreggel ölték meg, de szerzőnk különösen elfogult, így írása arra korlátozódik, hogy a Hunyadi fiakkal elkövetett jogtalanságokat Isten bosszulta így meg.²⁹

hivatkozva (hely megjelölés nélkül) akut leukémiát gyanítanak.; MAGYARY-KOSSA 1931. 94. Szerint a bubópestis kizárható, ő is mérgezést gyanít, talán arzénal.; Az előadás végén hozzászólásként elhangzott, és az interneten is terjed ilyen információ, miszerint V. László leukémiás volt, és ebbe halt bele. Ennek orvostörténeti forrását nem találtam meg.

²⁶ ANTONIO BONFINI: A magyar történelem tizedei. (ford. Kulcsár Péter) Budapest 1995. 690. III. 8. 308. sor (továbbiakban: BONFINI 1995.). Latin kiadása: ANTONIUS DE BONFINIS: Rerum Ungaricarum Decades. (ed. I. Fögel et B. Iványi et L. Juhász) Lipcse 1936. III. 8. 308. sor. A pálinkaivás a műben eredetileg „*bissime siceram*”. Tehát nem egyértelmű, hogy Bonfini (vagy az informátora) mire is gondolhatott a *sicera* szóval. Annyi biztos, hogy a Bibliában erős szeszestalt jelentésben szerepel, de ettől még nem biztos, hogy Bonfini pont pálinka értelemben akarta alkalmazni. A bibliai shekar – sicera, erős bort, részegítő szeszestalt jelentett. Ld. HARSÁNYI SÁNDOR: Legyetek Józanok. A „Bor” szó a Bibliában. Homestead, 1914. 155.; SURÁNYI DEZSŐ – KINAN MOHAMED KHIDHIR: Szőlő- és borkultúra Mezopotámiában. In: *Agrártörténeti Szemle* 2002/3–4. 416–417. A Bibliában rendszerint 'erős bor'-ként fordították a shekart (latinul sicera). A legvalószínűbb az, hogy a Közel-Keleten a datolyabort illették ezzel a névvel, ami a magas cukortartalma miatt valóban erősebb ital lehetett, mint a szőlőborok vagy a sör. Nem tudjuk, hogy Bonfini mire gondolhatott ezen itallal kapcsolatban.

²⁷ BONFINI 1995. III. 8. 328–335. sorok. Bonfini pletykáinak célpontjában Podjebrád György cseh kormányzó állt, aki huszita érzelmei miatt ölette meg állítólag Lászlót, nehogy a huszita testvérei ellen támadhasson. Meg kell jegyezni, hogy sokféle pletyka élt László halálával kapcsolatban. Ezeket közölte le Szerémi György, így például, hogy Szilágyi Mihály vízbe fullasztatta a királyt, de egyesek Törökországi halált is bebesgettek. Ld. SZERÉMI GYÖRGY: Magyarország romlásáról. Budapest 1961. (továbbiakban: SZERÉMI 1961.) 32.

²⁸ THURÓCZY JÁNOS: A magyarok krónikája. (ford. BELLUS IBOLYA) Budapest 2001. 322–323. A krónikás szerint többen Podjebrád Györgyre gyanakodtak, mint a király megmérgezőjére. Ebben meg egyezik Bonfinivel. II. Pius pápa (1458–1464) fülébe is eljutott a mérgezésről szóló híradás. BELLUS IBOLYA – BORONKAI IVÁN (ford.): II. Pius pápa feljegyzései. II/2. Budapest 2001. 12. könyv. 555. „... [V. László] egyesek szerint attól a méregtől pusztult el, amelyet György, az ország kormányzója adott be neki [Prágában], az egész pedig a fő eretnek Rokycana műve lett volna.”

²⁹ PETRUS RANSANUS: A magyarok történetének rövid foglalata. (ford. BLAZOVICH LÁSZLÓ ÉS GALÁNTAI ERZSÉBET) Budapest 1999. XXIX. 136.

Mátyás király halálát könyvtárnyi irodalom taglalta, ezek közül csak a legfontosabbakat emelném ki. Bonfini - szokása szerint – roppant részletesen számolt be Mátyás haláláról, aki szerinte romlott (picenói) fűgét kóstolt, és emiatt úgy feldühítette magát, hogy gutatütést kapott, amit nem bírt már elviselni betegeskedő szervezete.³⁰ Istvánffy szerint „Mátyás király véletlen halállal kimúlt”.³¹ Itt tehát semmi sem utal arra, hogy Mátyással méreg végzett volna. Királyunkkal kapcsolatban valamelyest osztom Domonkos S. László véleményét, aki a források alapján diagnosztizálta a király egészségi állapotát, és arra a megállapításra jutott, hogy Mátyást már évek óta kínozták különféle betegségek, ebből kifolyólag pedig a legnagyobb valószínűséggel szívinfarktus végzett vele.³² Tény, hogy Mátyásnak bőven volt ellensége, mégis csak nagy fenntartással gondolhatunk ezúttal mérgezésre. Ki kell térnünk viszont arra a momentumra, miszerint magának Mátyás királynak az udvarából jelentkezett egy méregkeverő Podjebrád György elpusztítására, amelyet Mátyás király szigorúan megiltott, és figyelmeztette Györgyöt is a veszélyre.³³ Ellenben az is tény, hogy Mátyás király nagyon könnyen potenciális áldozata lehetett volna a mérgeknek, elvégre ahogy mást óvott a mérgektől, úgy azt sem tudta elképzelni, hogy őt magát bárki megmérgezze.³⁴ Ellensége volt bőven, és potenciális, sőt könnyű áldozat lehetett volna élete vége felé a király, de számos betegsége miatt környezetének valószínűleg nem kellett méregkeveréshez folyamodnia (és a lebukást kockáztatnia). Domonkossal mégsem helyezkedhetünk teljesen egy álláspontra, mivel a király környezete egyértelműen erőszakos cselekménynek ítélte a király halált. (Bonfinit itt ne számítsuk, elvégre bizonyosan nem kapta volna meg hatalmas munkájáért Beatrixtól a jutalmat, ha a királyné nevét belekeverte volna a király halálába.) Tudjuk ugyanis, hogy Frangepán János 1488-ban jelentkezett a velencei nagytanácsnál Mátyás király megölésének tervével.³⁵ A tanács ezt elvetette, és könnyen lehet, hogy Galeotto Marzio fentebb ezt a történetet dolgozta fel. Ekkorra már egészen sokat betegeskedett a király, mégis lett volna vállalkozó, aki meggyorsítsa halálát. A bécsi udvarban tartózkodó egyik milánói követ szerint Mátyással gutatütés végzett (uno accidente

³⁰ BONFINI 1995. IV. 8. 190–200. sorok

³¹ BENITS PÉTER: Istvánffy Miklós magyarok dolgairól írt históriája. Budapest 2001. I. 31.; SZERÉMI 1961. 43–44. Pusztán érdekességként jegyezzük meg, hogy Szerémi szerint Mátyást összeesküvő főurak ölték meg törrel, a fűgével történő mérgezést ő maga pletykának tartja, mert akkor sokan láthatták volna a király halálát. Később az összeesküvők mellhártyagyulladását terjesztették a halál okaként.

³² DOMONKOS S. LÁSZLÓ: The Medical History of a Medieval Hungarian King: Matthias Corvinus (1458–1490). TUSOR PÉTER (szerk.): R. Várkonyi Ágnes emlékkönyv. Budapest 1998. 133–147.; MAGYARY-KOSSA 1931. 109–110. szerint agyvérzés lehetett a halál oka.

³³ GALEOTTO MARZIO: Mátyás királynak kiváló, bölcs, tréfás mondásairól... Budapest 1977. (továbbiakban: GALEOTTO 1977.) 52–53. 15. adoma.

³⁴ GALEOTTO 61. 19. adoma. Mátyást értesítették egyesek, hogy a környezetéből néhányan meg akarják mérgezni. Mátyás válasza így szólt: „*Ne féljen alattvalói mérgétől és törétől az, aki igazsággal és törvényesen uralkodik. Nem minden bizonyítható, ami valószínű.*”

³⁵ NAGY IVÁN – NYÁRI B. ALBERT (szerk.): Magyar diplomacizai emlékek Mátyás király korából. IV. Budapest 1878. (továbbiakban: NAGY – NYÁRI 1878.) 5–6.

apopletico) – hozzá kell tennünk, hogy személyesen nem volt jelen.³⁶ Egy másik milánói követ viszont azt jelentette, hogy sokan Beatrixnek tulajdonítják Mátyás megölését, aki Habsburg Miksának akart ezzel kedvezni, de biztosan nem tudott a halállal kapcsolatban.³⁷ Véleményem szerint nem lehet kizárni a gyilkosságot, hiszen eleve gyanús, hogy halála óráiban Mátyást elkülönítették az udvartól, így idegen követek vagy életrajzírója sem láthatták végszenvedését. Nem állíthatom, hogy méreggel ölték meg, de nem is lehet biztosan a természet munkájának tulajdonítani a hirtelen rosszullétet és a két napig tartó kínhalált. Ha csak Bonfini ellentmondásos közlését vesszük is: elképzelhető-e hogy április elején Mátyásnak romlott fűgét tálnak fel? Ha igennel válaszolnánk is, elképzelhető-e hogy valaki annyira felidege-sítse magát ezen, hogy gutaütést kapjon? Akkor már elképzelhetőbb, hogy a fűge tényleg mérgezett volt... Annyi biztos, hogy Beatrix számára, amennyiben hatalmat akart továbbra is a magyar trónon, Mátyás minél hamarabb bekövetkező halála volt az előnyös, hiszen egyrészt Corvin Jánost akarta utódául a király, aminek bekövetkeztével nem lett volna keresnivalója az utált királynőnek az országban, másrészt pedig ahogy az asszony idősödött, egyre kevésbé lett volna jó parti a szomszédos uralkodók számára (akikkel elvetetve magát remélte a magyar trónt királynéként megtartani).³⁸ Végeredményben biztosan nem mondhatunk Mátyás halálával kapcsolatban, mind a betegség, mind a mérgezés könnyen elképzelhető, ráadásul mindkettőnek nagy esélye (és oka) volt 1490 áprilisán.

A velencei városállam még egyszer egy epizódszerepet játszott a magyar királyok mérgezésének történetében. 1505. március 13-án De Benedictis velencei követ jelentette Budáról, hogy Ulászló királynak tudomására jutott, miszerint egy cseh ember Velencében olyan mérget vásárolt drága pénzen, melynek már a szaga is gyilkoló hatású. A király a Signoria által szeretné kinyomoztatni, hogy ki volt ez a

³⁶ NAGY – NYÁRI 1878. 161–163. 1490. ápr. 6.

³⁷ NAGY – NYÁRI 1878. 175–176. 1490. ápr. 20. Cremonai István jelentése. Beatrix a levél szerint Miksát szerette volna következő férjének. Itt kell még közbevetni, hogy Beatrix királyné állítólag már lány korában is gyilkolt, amikor is olasz szeretőjét, Don Ramiro Villacuta nevű nemes apródját ölte meg 1475-ben. Akár igaz, akár nem, ennek híre fennmaradt olasz krónikákban, de Mátyás emberei elől bölcsen eltitkolták, hiszen megíúsult volna a menyegző. Ld. GRANDPIERRE 1991. 197–198.; BERZEVICZY ALBERT: Beatrix királyné. Budapest 1908. 103.; SÁRA JÁNOS: A Habsburgok és Magyarország 950–1918. Budapest 2001. 106–108. I. Habsburg Miksa (1486–1519) 1459-ben született, 1482–1493 között nőtlenn volt, így tényleg elképzelhető elvileg, hogy Beatrixet házassági ajánlattal kecsegtette (vagy csak Beatrix szerette volna). Ráadásul tudjuk, hogy nagy rajongója volt a szebbik nemnek, és mindig pénzhiánnyal küszködött, tehát a magyar trónt bíró Beatrix kimondottan szerencsés célpont lett volna számára. A fiatal Miksa megfelelt volna Beatrixnek? Nem zárhatjuk ki, hogy Corvin János hatalomból való kizárása érdekében 'meggyorsították' Mátyás király halálát. Ha az április 20-iki levelet és Szerémi pletykáit összeolvassuk, egyértelművé válik, hogy a közvélekedés szerint a fűgével volt ok megmérgezni Mátyást.

³⁸ TEKE ZSUZSANNA: Mátyás, a győzhetetlen király. Budapest 1990. 8–9.; KUBINYI ANDRÁS: Mátyás király. Budapest 2001. 121. Utóbbi egy osztrák belgyógyász főorvos tanulmányára is hivatkozik, aki szerint nem lehet elvetni a mérgezés lehetőségét sem.

cseh ember. A velencei tanács nyomoztatott is utána, de eredménytelenül.³⁹ Ezzel függhetett össze az a levél is, amelyben a követ leírta, hogy Budán Ulászló magyar királlyal egy Bolognában élő méregkeverő személyéről beszélgettek.⁴⁰ Nem tudni, hogy Ulászló még mindig a méregvásárlót kerestette vagy éppen ellenmérget akart készíttetni, de a levél azt bizonyítja, hogy II. Ulászló (1490–1516) rettegett a megmérgeztetéstől.

Ulászlónak talán a rossz lelkiismerete okozott ilyen félelmeket, talán valós volt a fenyegetés. Felesége, Candele-i Anna ugyanis – feltételezhetően –, nem habozott használni a mérgeket. Tudjuk, hogy Korvin János fiainak sikeres megmérgezésével őt vádolta Szerémi György.⁴¹

Érdeemes még visszatérnünk a fenti 'mérgező szagú' méreg és Candale-i Anna szerepére. A fiatal királyné ugyanis – újfent Szerémi szerint – nem átalotta volna megmérgezni főúri ellenfeleit sem, és pedig egy mérgező füstű gyertya segítségével.⁴² Csupán konstrukcióként adhatom közre ezirányú gondolataimat, de lehetségesnek tartom, hogy Anna megpróbálta volna eltenni láb alól öregedő férjét is, akitől hiába várt fiúutódot. Ulászlót 1504. január 10-én ebéd közben agyvérzés érte, ami elég súlyos lefolyású volt, majd március közepén újra szélhűdés érte.⁴³ Ezt követően vajon remélhetett-e a 20 éves királynő egy majdnem ötvenéves, kétszeri agyvérzés után felépülő királytól fiúutódot? Korvin János hirtelen halálával viszont a gyermek Kristófot már könnyűszerrel meg lehetett mérgezni. Így már csak a Szapolyai trónaspiránsok maradtak. A velencei mérgek Ulászló általi kerestetése 1505-ben, és Szerémi György beszámolójában a feleségénél szereplő hasonló hatású

³⁹ ÓVÁRY 1890. 230. Buda, 1505. márc. 13.; MAGYARY-KOSSA 1931. 131.

⁴⁰ ÓVÁRY 1890. 9. Buda, 1505. ápr. 12.

⁴¹ SZATHMÁRY LÁSZLÓ: Az asztrológia, alkémia és misztika Mátyás király udvarában. LUKINICH IMRE (főszerk.): Mátyás király emlékkönyv születésének ötszázadik évfordulójára. Budapest 1940. 450. Szerémire alapozva állítja, hogy a királynő egy Török Imre nevű főurat bérelt fel a mérgezés kivitelezésére.; SZERÉMI 1961. 51. szerint Candale-i Anna, II. Ulászló felesége „*féltette fiát, Lajost a magyaroktól, valamilyen mérgezéstől.*” Éppen ezért a királyné felbérelte enyingi Török Imrét, Korvin János tiszttartóját a két Korvin fiú, Kristóf és János megmérgezésére. A mérget a gyógyszerészével készítette el, és édes süteménybe rejtették, így ölette meg a fiúkat. SZERÉMI 1961. 52–53. (Török Imre egyébként Szerémi irata szerint Korvin egyetlen lányát is megmérgezte 1505–1506 táján, ld. SZERÉMI 1961. 54.) A fenti történet kerek és logikus, mégis bajok vannak vele. A legfőbb, hogy II. Lajos csak 1506-ban született, anyja pedig belehalt a szülésbe. Tehát a megokolás már nem helytálló. Szerémi szerint a két Korvin fiú 1500-ban halt meg, holott Anna eleve 1502-ben lépett csak magyar földre. Valójában csupán egyetlen Korvin fiúról tudunk biztosan, Kristófról, ő pedig 1505. március 17-én halt meg. Ld. SCHÖNHERR GYULA: Hunyadi Corvin János. Budapest 1894. 284., 309. (továbbiakban: SCHÖNHERR 1894.) Korvin Kristóf megmérgezését egyébiránt nem csak Szerémi valószínűsíti, hanem Taddeo de Lardi Esztergomban tartózkodó követ 1505. március 31-iki levele is Hippolit bíborshoz. Ld. ÓVÁRY 1890. 230–231.

⁴² SZERÉMI 1961. 58. Állítólag Velencéből hozatott különféle mérgeket, s egy vacsorán akarta megmérgezni a mágnásokat. Akárhogy is volt, Ulászlónak talán felesége személyében kellett volna keresnie a méregkeverőt. Szerémi információja és a velencei követek által kerestetett mérgező szagú szer (39. lábjegyzet) megerősítik egymást, miszerint élt egy ilyen pletyka akkoriban a magyar királyi udvarban. Az kérdéses persze, hogy mennyire volt valóságalapja.

⁴³ SCHÖNHERR 1894. 299., 301–302.

velencei szerek megléte azt valószínűsíti, hogy Anna volt a mérgek végső beszerzője, és valószínűleg a használója is. Úgy gondolom, hogy amennyiben 1505 őszén nem esik teherbe, úgy a férje élete is komoly veszélyben forgott volna, Ulászló megérzése helyes volt. Anna talán a fiatal Szapolyai Jánossal, mint trónkövetelővel, Aragóniai Beatrix próbálkozásához hasonlóan megkísérelte volna elvetetni magát.

A magyar királyok megmérgezésének történetéhez már csak lazábban kapcsolódik az alábbi anekdota. II. Lajos (1516–1526) testi épségének védelmében 1523. nov. 30-án a Bécsben tartózkodó király szűk környezete (lengyel és császári követek, a királynő, Brandenburgi György és az egri püspök) úgy döntött, hogy a feltételezett nyilvános fenyegetések miatt „... a konyha ajtajához állítsanak egy megbízható, fölesküdtött embert, aki senkit sem enged oda be, csak fölesküdtött embereket, és hogy mindnyájan valóban fölesküdtött emberek legyenek.”⁴⁴ Mindez azért érdekes, mert magyar vonatkozásban csak itt értesülünk először arról, hogy milyen biztonsági intézkedést vezettek be, ha mérgezésről tartottak. Úgy tűnik, hogy a feltételezett veszély elmúltával a konyhát sem figyelték annyira, így azután nem volt lehetetlen vállalkozás királyainkat akár étel/ital által megmérgezni. Eleve nem hiszem, hogy a fenyegetések idején a konyhaajtó elé állított megbízható ember bizonyosan meg tudta volna védeni királyát a mérgezésről. Ha ez már a fokozott óvatosság kategóriájába tartozott, akkor milyen könnyen be lehetett jutni egyébként a magyar királyi konyhába?

Érdekes kérdés lehet, hogy ha ennyi királyunk kapcsolatba kerül(het)et mérgekkel, többen mérgezés által hal(hat)tak meg, akkor krónikairódmunk miért nem szól soha egy szót sem a mérgezésekről? Miért mindig a külföldi kútföket kell tanúként hívnunk? A furcsa dolognak több feloldása is lehet. Egyrészt, mert a magyar krónikákat egyháziak írhatták, és a mérgezéseket gyakran egyháziak is követhették el (III. Béla esetében, vagy Zsigmond egyik tervezett megmérgezése esetében). Nem azt mondom, hogy az egyháziak összezárták soraikat, inkább csak egyszerűen nem voltak hajlandók elhinni az olyasféle híreszteléseket, hogy bármely egyházi méltóságnak is köze lehetett mérgezéshez, ezért hát nem is írták le. Másrészt az is lehet, hogy egy-egy jól sikerült mérgezés és hatalomátvétel után nem lett volna szerencsés a krónikákba beleírni a mérgezés tényét, és a gyilkos feltételezett kilétét. Ezért hát elhallgatták ezt, elvégre néha a hallgatás is beszédes lehet a fiatal királyok hirtelen halálának említésénél. Azt semmiképpen nem feltételezhetjük, hogy az Árpádok

⁴⁴ ZOMBORI ISTVÁN (sajtó alá rendezte): Krzysztof Szydlowiecki kancellár naplója 1523-ból. Budapest 2004. 90. (ford. Bellus Ibolya); Valószínűleg magyar földön tényleg nem volt szokás az előkóstolás, mert ezt jegyezték fel a firenzei származású Ozorai Pipórol is az olasz kortársak. Jacopo (+1478) majdnem kortárs életrajza szerint Filippo Scolari „nem tartott senkit testőrül, vagy hogy előkóstolója legyen.” VADAS FERENC (szerk.): Ozorai Pipó emlékezete. Szekszárd 1987. 20.; Mindennek némileg ellentmond Galeotto feljegyzése, aki szerint a Mátyás udvarába érkező magyar főpapok „...a nagy fejedelmek szokása szerint csak akkor esznek és isznak meg valamit, ha valaki előre megkóstolja. ...” GALEOTTO 1977. 32. 10. adoma. A szerző itt a nagy fejedelmeken talán az olaszokat érti, és elítélően írja le – Mátyást beszéltetve – a magyar főpapok gazdagságát, tunya életét. Királyainkkal, főnemeseinkkel kapcsolatban továbbra sincs említése étkekóstolásnak.

olyan betegesek lettek volna, hogy a XII. században egymás után négy, 30 év körüli királyunk is betegségben halálozott el (II. Géza, III. István, II. László, IV. István). Egy időrendben vezetett krónikába viszont már bajosan lehetett volna visszamenőleg beszúrni a halállal kapcsolatos pletykákat (a megtorlás veszélyének elmúltával ráadásul már a pletyka is kifakulhatott), így azután pontosan a magyar források a leghomályosabbak. A külföldiek nyugodtan hangot adhattak véleményüknek, csak sajnós ezek hitelességéhez több kétely férhet.

Mindezek mellett pedig nem lehet elfelejteni, hogy a középkori orvostudomány gyerekcipőben járt még, így a ma időben észlelt legtöbb kezelhető nyavalya ellen (vakbélgyulladás, agyvérzés, infarktus stb.) egyszerűen nem tudtak mit tenni.